

OPONENTSKÝ POSUDEK

na disertační práci autorky

Mgr. Yvety Linhartové

s názvem **Význam podílu studentů na projektování obsahu výuky**

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Oponent: doc. PhDr. Michaela Píšová, M.A., Ph.D.

Předložená disertační práce si klade za cíl „příspěť alespoň v malém měřítku ke zefektivnění výuky cizího jazyka“ (Anotace) prostřednictvím uplatnění tzv. learner-centred approach, tj. přístupu zaměřeného na učícího se jedince. Tzv. learner-centredness je v tomto případě realizována prostřednictvím participace studentů na projektování výuky, jinak řečeno jde o reflexi jejich profesních potřeb. Ačkoli téma disertační práce nelze považovat za „nové“, je poměrně široce teoreticky rozpracováno, v praxi je uplatnění tohoto přístupu dosti řídké. Rovněž je třeba zdůraznit, že se jedná o výuku odborného cizího jazyka na vysoké škole nefilologického zaměření, což je oblast cizojazyčné výuky, které je stále věnována poměrně malá pozornost, a potřeba teoretické reflexe dané edukační reality je tudíž vysoká. Obecně lze tedy konstatovat, že téma a cíl práce byly zvoleny vhodně, velmi sympatický je přitom zřejmé spojení s profesními potřebami autorky a její profesní entuziasmus i skromnost.

Práce je standardně strukturována do dvou základních částí, teoreticko-přehledové (kapitoly 1 – 5) a prakticko-empirické (kapitoly 6 – 9), odpovídá požadavkům kladeným na práce tohoto typu jak rozsahem (celkem 115 stran základního textu), tak formálním zpracováním. Je vybavena odpovídajícím aparátem včetně seznamu literatury a funkčních příloh. Vytknout snad lze některá chybějící vrocení u odkazů na zdroje v textu (např. s. 11,15, 31, 42).

V teoretické části práce autorka nejprve vymezuje termín learner-centred approach, zajímavé je odlišení od tzv. learning-centred approach. Na s. 5 je uvedena charakteristika tohoto přístupu ve smyslu změny rolí učitele a žáka, resp. studenta, který je považován za spoluzodpovědného především za obsah výuky; u studentů odborného cizího jazyka je v tomto směru zdůrazněna jejich znalost svého oboru. První kapitola je věnována kategorii cíle a specifikaci cílů výuky odborného cizího jazyka. Pozornost se zaměřuje na hierarchizaci cílů se zdůrazněním intencionality procesů vyučování / učení. Trochu zjednodušeně je v této souvislosti prezentována Bloomova taxonomie, autorka dále správně poukazuje na kauzální vztah cíl – obsah. Vložená diskuse k sylabu je mírně „neurovnaná“; procesy onto- a psychodidaktické transformace obsahu jsou klíčové pro zvolené téma a disertační výzkum, zde však jakoby splývaly s cílem. Dostí stručně je na s. 13 poukázáno na cíle výuky cizího jazyka, postrádám zde vymezení komunikační kompetence jako v současné době obecně přijímaného cíle cizojazyčné výuky.

Ve druhé kapitole se autorka zabývá aplikovanou lingvistikou. Vychází přitom zejména z McCarthyho (2001), jehož práci se však spíše než analyzovat a konfrontovat s jinými zdroji snaží interpretovat. Bývá obvyklé jasně stanovit předmět a metody vědní disciplíny v obecně platné podobě – zde však jsou spíše příklady situací, které mohou být součástí objektu aplikované lingvistiky (viz Malíř, 1971 či Choděra, 2006 – rozlišení předmětu a objektu vědní disciplíny). Na teorii aplikované lingvistiky logicky navazuje ve třetí kapitole téma odborného jazyka či jazyka pro specifické účely (LSP - language for specific purposes). Kapitola se mi jeví jako méně přehledná, což patrně vyplývá ze snahy postihnout jak lingvistické, tak didaktické aspekty problematiky včetně analýzy potřeb. Za klad lze označit výrazný podíl reflexe vlastní zkušenosti autorky na textu, což působí autentickým a osvěžujícím dojmem. Bylo by ale třeba jej vyvážit širší základnou teoretických zdrojů, v některých částech je poměrně vysoká závislost na jediném nebo několika málo zdrojích (např. Hutchinson, Waters, 1984, 1987). Definice pojmu na s. 21 je zavádějící – LSP není proces, to už autorka hovoří o učení se / osvojování odborného jazyka. Dobře je postižen vztah LSP a reflexe společenských potřeb, rovněž vztah LSP a aplikované lingvistiky, stručně je zmíněn vývoj LSP. Oprávněně je velká pozornost věnována učitelům odborného jazyka a charakteru jeho didaktické znalosti obsahu – jde skutečně o velkou výzvu, učitelé cizího jazyka typicky nejsou zároveň odborníky v oboru. Za příliš stručnou a tudíž nutně povrchní považuji podkapitolu ke tvorbě obsahu „kurzu“ – zde se úplně vytratil vztah cíl-obsah, procesy ontodidaktické transformace jsou načrtnuty na jediné stránce. Podrobněji a úspěšněji je naopak rozpracováno téma materiálních didaktických prostředků a jejich využití ve výuce, a to včetně práce s autentickými materiály.

Ve čtvrté kapitole autorka představuje *Společný evropský referenční rámec pro jazyky* (2001) jako autoritativní dokument, ke kterému přistupuje spíše pragmaticky – z mého pohledu se ovšem jedná o normativní dokument vzdělávací politiky, byť opřený o teoretická východiska, nikoli o ucelenou teoretickou koncepci. Diskuse v disertační práci staví na systému řečových dovedností, opominut je opět konstrukt komunikační kompetence. V poslední kapitole teoretické části se autorka vrací k přístupu zaměřenému na žáka; v zásadě jsou zde shrnuty principy autonomního učení, ač s termínem samotným se pracuje jen sporadicky.

Na teoretická východiska navazuje dosti rozsáhlý popis kontextu empirického šetření (s. 57 – 64), který nicméně celkem zdařile reflektuje vlastní praktickou zkušenost autorky. Zde se výrazně projevuje její erudice i profesní nasazení.

Výzkumná část práce překvapivě není uvedena formulací cíle výzkumu – čtenář se musí vracet do textu teoretické části (kap. 5) (nebo i k anotaci). Formulace hypotéz pak neodpovídá v plné míře tomu, co zde bylo proponováno (např. zvýšení počtu osvojených jednotek odborné slovní zásoby); kromě toho je do jisté míry nejednoznačná. Jako vhodná metoda výzkumu byl zvolen pedagogický experiment, což je vždy – vzhledem k množství intervenujících proměnných – poměrně náročná a do jisté míry riskantní záležitost.

Výzkum samotný, resp. prezentace, analýza a interpretace dat obsahují řadu nejasností, např. otázky výběru experimentální a kontrolní skupiny, zejména pak postrádám charakteristiky nástrojů sběru dat, tj. testu na ověření úrovně řečové dovednosti čtení s porozuměním (test je sice popsán a jeho znění uvedeno, nicméně

není diskutována validita ani reliabilita) a testu mluveného projevu (opět by bylo třeba upřesnit zejména reliabilitu). Vzhledem k tomu, jakou roli hrají testy řečových dovedností ve výzkumu, by bylo vhodné pojednat problematiku testování v teoretické části práce – tvorba testů je sama o sobě velmi náročnou odbornou činností, v disertační práci by tudíž bylo dobré k ní tak přistoupit.

Celkově nicméně oceňuji zejména záměr autorky vytvořit v empirické části příklad dobré praxe s tím, že se snaží míru kvality této praxe skutečně zjistit / vyhodnotit.

Závěr:

Disertační práce splňuje formální požadavky standardně kladené na tento typ prací. Ačkoli po stránce věcné je výše uvedena řada připomínek, doporučuji, aby doktorandce byla dána příležitost vyjádřit se k nim při obhajobě. Pokud se jí to odpovídajícím způsobem podaří, doporučuji kladné přijetí disertační práce.

V Brně dne 27.6.2011

doc. PhDr. Michaela Píšová, M.A., Ph.D.
IVŠV a KAJL
Pedagogická fakulta
Masarykova univerzita v Brně